

رهنمودی برای ارزیابیهای تداوم فعالیت

معصومه امیری

مقدمه

اگرچه موضوع ارزیابی تداوم فعالیت در شروع همه‌گیری کووید-۱۹ (COVID-19) به‌طور خاص اهمیت دارد، اما موضوع جدیدی نیست. در چارچوب اصول پذیرفته‌شده حسابداری در ایالات متحد (US GAAP)، واحدهای تجاری از سال ۲۰۱۴ ملزم شده‌اند که تداوم فعالیت را در نظر بگیرند و حساب‌رسان تحت استانداردهای حرفه‌ای ملزم بوده‌اند که توانایی صاحبکار خود برای تداوم فعالیت را برای دوره‌های طولانی‌تر ارزیابی کنند.

در انجام این ارزیابی، قضاوت درخور توجهی مورد نیاز است؛ زیرا هیچ دو واحد تجاری، حتی اگر در یک صنعت مشابه فعالیت کنند، الگوهای حقیقی یکسانی نخواهد داشت. در پایان کار به یک پرسش کلیدی می‌رسیم - آیا شرکت دارای جریان نقدی درخور توجه است تا بتواند به تعهدهای خود عمل و هرگونه شرایطی که شک اساسی درباره توانایی تداوم فعالیت ایجاد می‌کند را بهبود ببخشد؟

چارچوب گزارشگری مالی

مطابق با استانداردهای حسابداری آمریکا شماره ۴۰-۲۰۵ (ASC 205-40) با عنوان «ارائه صورتهای مالی - تداوم فعالیت»، در تهیه صورتهای مالی برای هر دوره گزارشگری سالانه و میان‌دوره، مدیریت باید ارزیابی کند که آیا شرایط و رویدادهایی وجود دارد که شک اساسی درباره توانایی واحد تجاری برای تداوم فعالیت طی یک سال پس از تاریخ انتشار یا آماده‌شدن برای انتشار صورتهای مالی (در صورت کاربردپذیر بودن)، که به‌طور جمعی در این سند از آن به‌عنوان «دوره ارزیابی» نام برده می‌شود، ایجاد کند یا خیر.

استاندارد حسابداری آمریکا شماره ۴۰-۲۰۵ بیان می‌کند که وقتی شرایط و رویدادهای جاری که در مجموع در نظر گرفته

توسط مراجع معتبر تایید شوند. عبارت «به‌طور معقول قابل شناسایی»، در نظر دارد تاکید کند که واحد تجاری ممکن است نتواند بی‌درنگ همه شرایط و رویدادهایی که می‌تواند بدون هزینه و تلاش شناخته شود را شناسایی کند.

مدیریت باید هنگام ارزیابی توانایی واحد تجاری برای انجام تعهدها، اطلاعات در زمینه‌های زیر را در نظر بگیرد:

- شرایط مالی کنونی واحد تجاری، از جمله منابع نقدینگی (مانند سرمایه‌های نقدی در دسترس، دسترسی موجود به اعتبار) در تاریخ انتشار صورتهای مالی
- تعهدهای مشروط و غیرمشروط واحد تجاری که طی دوره ارزیابی سررسید شده یا به‌احتمال سررسید می‌شوند، خواه در صورتهای مالی شناسایی شده باشند یا خیر
- منابع ضروری برای حفظ عملیات واحد تجاری، با در نظر گرفتن شرایط مالی کنونی، تعهدها و دیگر جریانهای نقدی موردانتظار طی دوره ارزیابی
- دیگر شرایط و رویدادها، وقتی همراه با موارد فهرست‌شده در بالا در نظر گرفته شود، که ممکن است اثر معکوس بر توانایی واحد تجاری در انجام تعهدها طی دوره ارزیابی داشته باشد

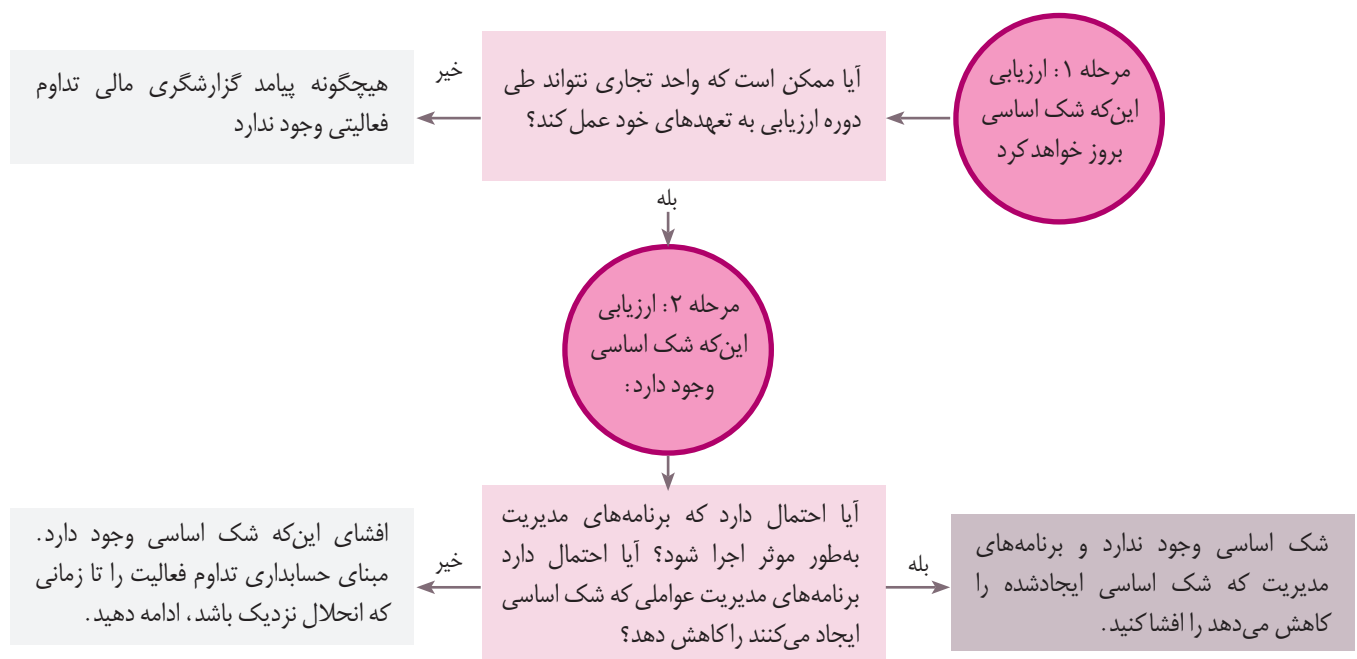
شده‌اند، شک اساسی در این باره ایجاد کنند که واحد تجاری نتواند به تعهدهای خود که در دوره ارزیابی سررسید می‌شوند، عمل کند، در این صورت ممکن است شک اساسی درباره توانایی واحد تجاری برای تداوم فعالیت وجود داشته باشد. اگر برنامه‌های مدیریت برای رسیدگی به آن شرایط و رویدادها، نگرانیهای موجود را کاهش ندهد، شک اساسی وجود خواهد داشت.

نمودار زیر ارزیابی دومارحله‌ای را نشان می‌دهد:

گام اول: تعیین کنید که آیا شرایط و رویدادهایی وجود دارد که شک اساسی ایجاد کند

ارزیابی مدیریت از توانایی واحد تجاری در تداوم فعالیت، به‌طور نوعی بر مبنای شرایط و رویدادهایی انجام می‌شود که به توانایی واحد تجاری در انجام تعهدهای خود که طی دوره ارزیابی سررسید می‌شوند، مربوط هستند.

ارزیابی مدیریت فقط بر مبنای شرایط و رویدادهای مربوط انجام می‌شود که در تاریخ انتشار صورتهای مالی، شناسایی شده یا به‌طور معقول قابل شناسایی هستند، و باید

گام دوم: اگر شک اساسی ایجاد شده، برنامه‌های مدیریت را در نظر بگیرید

اگر شرایط یا رویدادهایی نشان می‌دهند که شک اساسی درباره توانایی واحد تجاری برای تداوم فعالیت وجود دارد، مدیریت باید ارزیابی کند که آیا برنامه‌هایش که برای کاهش اثر شرایط و رویدادها طرح‌ریزی شده‌اند، شک اساسی را کاهش می‌دهند یا خیر.

استاندارد حسابداری آمریکا شماره ۴۰-۲۰۵ مشخص می‌کند که مدیریت می‌تواند برنامه‌هایش را فقط زمانی در نظر بگیرد که معیارهای زیر تحقق یافته باشند:

- احتمال دارد آن برنامه‌ها به‌طور موثر اجرا شده باشند.
  - احتمال دارد که برنامه‌ها، شرایط و رویدادهای مربوط که طی دوره ارزیابی شک اساسی ایجاد کرده‌اند را کاهش دهند.
- برنامه‌های مدیریت که این معیارها را نداشته باشند، نمی‌توانند در ارزیابی احتمال کاهش شک اساسی در نظر گرفته شوند. این معیار مانع از اتکای نامناسب مدیریت به آثار کاهنده احتمالی برنامه‌هایی می‌شود که اجرا یا موفقیت آن‌ها محتمل نیست. به عبارت دیگر، اگر رویدادها و شرایط این احتمال را به وجود می‌آورند که واحد تجاری نتواند تعهدهای خود را در سررسید پرداخت کند، پس برنامه‌های کاهش آن شرایط باید احتمال موفقیت داشته باشند (برای مثال، برنامه‌های مدیریت باید هم احتمال اجرا و هم احتمال کاهش رویدادها و شرایط طی دوره ارزیابی را داشته باشند).

ارزیابی معیار اول بر مبنای امکان اجرای برنامه‌های مدیریت با در نظر گرفتن واقعیتها و شرایط واحد تجاری و احتمال معنادار بودن با در نظر گرفتن دیگر اطلاعات در دسترس عموم انجام می‌شود (برای مثال، برنامه ذخیره وجه نقد شرکت تولیدکننده شامل انبار کردن یک ماشین از ماشین‌الات است، اما مدیریت به‌تازگی به سرمایه‌گذاران اعلام کرده که این ماشین برای دستیابی به رشد درامدی موردانتظار، ضروری است و این سود هنوز در برنامه درامدی مدیریت وجود دارد). ارزیابی معیار دوم باید بزرگی و زمان‌بندی موردانتظار اثر کاهنده را در نظر بگیرد. برای مثال، اگر مدیریت به این نتیجه برسد که شک اساسی با برنامه‌های وی برای ساختار بندی دوباره بدهی کاهش یافته است، ارزیابی مدیریت

نمونه‌هایی از شرایط و رویدادهای نامطلوب که ممکن است شک اساسی درباره توانایی واحد تجاری برای تداوم فعالیت ایجاد کنند، از جمله موارد زیر است اما به این موارد محدود نیست:

- روندهای مالی منفی مانند هزینه‌های عملیاتی تکرارشونده، کسری سرمایه در گردش، جریانهای نقدی منفی حاصل از فعالیتهای عملیاتی و نسبتهای مالی کلیدی نامطلوب
- دیگر نشانه‌های مشکلات مالی ممکن مانند سررسید شدن وامها یا تعهدهای مشابه، معوقه‌های سود سهام، سرباز زدن تامین‌کنندگان از پرداخت اعتبار تجاری معمول، نیاز به ساختار بندی دوباره بدهی به‌منظور پرهیز از سررسید، رعایت نکردن الزامهای قانونی سرمایه و نیاز به جستجوی منابع یا روشهای تامین مالی جدید یا فروش داراییهای مهم

• پیش‌بینی تخطی از قرارداد بدهی طی دوره ارزیابی، حتی اگر هیچ تخطی هنوز صورت نگرفته باشد

• رویدادهای داخلی مانند توقف کار یا دیگر مشکلات نیروی کار، وابستگی با اهمیت به موفقیت یک پروژه، تعهدهای درازمدت غیراقتصادی و نیاز به تجدیدنظر در خورتوجه در عملیات

• رویدادهای خارجی مانند اقدامهای قانونی، مقررات یا رویدادهای مشابه که ممکن است توانایی واحد تجاری در انجام عملیات را به مخاطره بیاندازد؛ اختلال در زنجیره عرضه؛ ازدست دادن یک امتیاز، گواهی یا حق انحصاری مهم؛ قطع یا کاهش خرید از طرف یک مشتری اصلی، نبود یا کمبود مقادیر در دسترس برای خرید از تامین‌کننده؛ یک فاجعه بیمه‌نشده یا به قیمت پایین بیمه‌شده، مانند طوفان، گردباد، زلزله یا سیل

مدیریت همچنین باید احتمال، بزرگی و زمان بندی آثار احتمالی هرگونه شرایط یا رویداد نامطلوب را در نظر بگیرد. این ارزیابی باید در هر دوره گزارشگری صورت بگیرد.

ارزیابی مدیریت از احتمال وجود شک اساسی (گام اول)، آثار کاهنده احتمالی برنامه‌های مدیریت که در تاریخ انتشار صورتهای مالی هنوز به‌طور کامل اجرا نشده‌اند را در نظر نمی‌گیرد (گام دوم).

در محیطهای اقتصادی در حال تغییر

شاید مدیریت نیاز به تغییر فرایندها و کنترلها یا اجرای فرایندها و

کنترلهای جدید داشته باشد تا آثاری که

نامالیقات اقتصادی ممکن است ایجاد کند را توجیه کند

مشابه را محدود می‌کنند، یا موانعی که پیش‌روی دارایی یا کسب‌وکار وجود دارد.

○ قابلیت عرضه در بازار دارایی یا کسب‌وکاری که مدیریت قصد فروش آن را دارد.

○ آثار ممکن مستقیم و غیرمستقیم کنارگذاری دارایی یا کسب‌وکار.

• برنامه‌هایی برای استقراض پول یا ساختاربندی دوباره بدهی
○ دردسترس بودن و شرایط تامین مالی جدید بدهی، یا دردسترس بودن و شرایط نوساماندهی بدهی موجود، مانند بدهی مدت‌دار، خطوط اعتبار یا ترتیبات ثبت صورتحساب دریافتی‌ها یا اجاره پس از فروش داراییها.

○ ترتیبات موجود یا تعهدشده برای ساختاربندی دوباره بدهی یا تبدیل کردن به دیون ممتاز یا تضمین وامها برای واحد تجاری.

○ آثار ممکن بر برنامه‌های استقراض مدیریت از محدودیت‌های موجود بر استقراض افزوده یا کفایت تضمین‌های در دسترس.

• برنامه‌هایی برای کاهش یا به‌تاخیر انداختن مخارج

○ امکان برنامه‌ها برای کاهش مخارج سربار یا اجرایی، برای به‌تعویق انداختن پروژه‌های حفظ یا تحقیق و توسعه، یا برای اجاره داراییها، به‌جای خرید آن‌ها.

○ آثار ممکن مستقیم و غیرمستقیم بر واحد تجاری و جریانهای نقدی آن حاصل از هزینه‌های کاهش یافته یا به‌تاخیر افتاده.

• برنامه‌هایی برای افزایش حقوق مالکانه

○ امکان‌پذیری برنامه‌های برای افزایش حقوق مالکانه،

از ساختاربندی دوباره باید احتمال موارد زیر را در نظر بگیرد:

• قرارداد تجدیدنظرشده بدهی طی دوره ارزیابی و به‌موقع اجرا می‌شود تا از کمبود وجه نقد جلوگیری کند.

• عبارتهای قرارداد تجدیدنظرشده بدهی (مانند برنامه زمانی پرداخت بدهی، نرخ بهره) شرایط و رویدادهای مربوط را کاهش می‌دهد (مانند ناتوانی در پرداختهای به‌موقع بدهی تحت قرارداد بدهی کنونی).

بنابراین، مدیریت باید بتواند نتیجه‌گیری کند که این احتمال وجود دارد که بدهی دوباره ساختاربندی شود و واحد تجاری خواهد توانست در چارچوب قرارداد جدید بدهی، پرداختها و همه تعهدهای دیگری که طی دوره ارزیابی سررسید می‌شوند را انجام دهد.

استاندارد حسابداری آمریکا شماره ۴۰-۲۰۵ بیان می‌کند که برنامه ایفای تعهدهای واحد تجاری در زمان سررسید از طریق انحلال، به‌عنوان بخشی از برنامه‌های مدیریت برای کاهش شک اساسی در نظر گرفته نمی‌شود؛ حتی اگر انحلال محتمل باشد.

در زیر نمونه‌هایی از برنامه‌های ارائه‌شده که مدیریت ممکن است برای کاهش شرایط یا رویدادهایی اجرا کند که شک اساسی ایجاد می‌کنند؛ از جمله انواع اطلاعاتی که مدیریت باید در ارزیابی امکان‌پذیری برنامه‌ها در نظر بگیرد:

• برنامه‌های کنارگذاری یک دارایی یا کسب‌وکار

○ محدودیت‌های موجود برای کنارگذاری یک دارایی یا کسب‌وکار، مانند موافقتنامه‌هایی که مبادله با وام یا قراردادهای

**اگر شک اساسی ایجاد شده و
با برنامه‌های مدیریت کاهش نیافته است
واحد تجاری باید در یادداشتهای همراه صورتهای مالی
توضیح دهد**

الزامهای افشا

الزامهای وضع شده توسط استاندارد حسابداری آمریکا شماره ۴۰-۲۰۵ ممکن است با الزامهایی که توسط دیگر حوزه‌های اصول پذیرفته شده حسابداری ایالات متحد وضع شده‌اند، همپوشانی داشته باشند. هیئت استانداردهای حسابداری مالی آمریکا (FASB) این امکان را به رسمیت می‌شناسد، اما نتیجه‌گیری کرد که ارائه رهنمود در اصول پذیرفته شده حسابداری ایالات متحد درباره مسئولیت مدیریت برای ارزیابی و افشای شرایط و رویدادهایی که شک اساسی ایجاد می‌کنند، گزارشگری مالی را برای همه واحدهای تجاری بهبود می‌بخشد. به عنوان یک قانون کلی، صرف نظر از این که شک اساسی کاهش یافته یا خیر، افشا باید خیلی قدرتمند باشد تا به خواننده کمک کند که برنامه‌های مدیریت و اجزای مهم را درک کند؛ همراه با یک بیانیه کلی مبنی بر این که هیچ تضمینی برای دستیابی به برنامه‌های مدیریت وجود ندارد.

شک اساسی ایجاد شده و با برنامه‌های مدیریت کاهش نیافته است (شک اساسی وجود دارد)

اگر شک اساسی ایجاد شده و با برنامه‌های مدیریت کاهش نیافته است، واحد تجاری باید در یادداشتهای همراه صورتهای مالی، توضیح دهد درباره توانایی واحد تجاری برای تداوم فعالیت، شک اساسی وجود دارد. همچنین واحد تجاری باید اطلاعاتی را افشا کند که استفاده‌کنندگان از صورتهای موارد زیر را درک کنند:

- شرایط و رویدادهای اصلی که شک اساسی درباره توانایی

از جمله ترتیبات موجود یا تعهد شده برای جمع‌آوری سرمایه اضافه.

۵ ترتیبات موجود یا تعهد شده برای کاهش الزامهای کنونی سود هر سهم یا تسریع تزریق وجه نقد حاصل از واحدهای فرعی یا دیگر سرمایه‌گذاران.

به‌طور تاریخی، ممکن است مدیریت فهرست ذخیره‌شده‌ای از برنامه‌ریزی و اجرای موفق برنامه‌های مشابه داشته باشد؛ مانند یک تامین مالی دوباره، ساختار بندی دوباره یا کنارگذاری دارایی، که در یک محیط عملیاتی معمولی، از امکان‌پذیری برنامه پشتیبانی می‌کند.

اگرچه، در محیط عملیاتی نامطلوب در حال پیشرفت یا دیگر شرایط نامطلوب جدید، تاریخ ممکن است برای پشتیبانی از امکان‌پذیری برنامه‌ها کافی نباشد. برای مثال، برنامه‌هایی که وابسته به عملکرد طرفهای خارج از کنترل مدیریت هستند، مانند وام‌دهندگان و سرمایه‌گذاران و خریداران احتمالی داراییها، ممکن است به سطوح جدیدی از مذاکره نیاز داشته و منجر به درآمدهای نقدی کمتری نسبت به آنچه پیش از این کسب شده شود. در نتیجه، کاهش شک اساسی ممکن است چالش برانگیز باشد. تهیه تحلیل حساسیت چندگانه بر مبنای چندین فرض، ممکن است برای ارزیابی مناسب احتمال نتایج در شرایط بازار چندگانه الزامی باشد. مدیریت همچنین باید تضمین کند که این فرضها با دیگر حوزه‌های گزارشگری مالی سازگار هستند؛ مانند آنچه برای برآوردها و کاهش ارزشها استفاده شده‌اند.

کافی برای رعایت الزامهای ارزیابی تداوم فعالیت وجود دارد یا خیر. در محیطهای اقتصادی در حال تغییر، شاید مدیریت نیاز به تغییر فرایندها و کنترلها یا اجرای فرایندها و کنترلهای جدید داشته باشد تا آثاری که ناملازمات اقتصادی ممکن است ایجاد کند را توجیه کنند. برای مثال، ممکن است برای مدیریت ضروری باشد که برآوردهای چندگانه جریان نقد ۱۲ ماهه متحرک انجام دهد تا تعدادی سناریوی متفاوت را بازتاب دهد.

همچنین، مدیریت باید ارزیابی کند که آیا می‌تواند به‌طور مناسب، هم شرایط در سطح صنعت و هم مخصوص شرکت (برای مثال، کمبودهای عرضه بحرانی، توانایی ضبط داده‌های ضروری از راه دور، امنیت سایبری برای نیروی کار از راه دور، کاهش تقاضا از طرف مشتریان بااهمیت و دیگر موارد) و رویدادهایی که شک اساسی ایجاد می‌کنند را شناسایی کند. استاندارد تداوم فعالیت مدیریت را ملزم می‌کند که تلاش معقول برای شناسایی این شرایط و رویدادها انجام دهد. مدیریت باید مشخص کند که آیا می‌تواند با فرایندها و کنترلهای کنونی این ارزیابیها را انجام دهد یا نیاز دارد که فرایندها و کنترلهای خود را اصلاح یا موارد جدیدی اجرا کند. همه عوامل درخور توجه ارزیابی مدیریت از تداوم فعالیت، از جمله بازمینی‌ها و تایید آن، باید همچنین تابع محیط کنترلی واحد تجاری باشد.

فرایندها و کنترلهای مدیریت باید همچنین به این ریسک بپردازد که ارزیابی تداوم فعالیت شاید بر مبنای اطلاعات ناکامل یا نادرست درباره شرایط و رویدادهای ایجادکننده شک اساسی انجام شده باشد. به‌ویژه در محیطهای اقتصادی نامطلوب، ارزیابی تداوم فعالیت ممکن است یک وظیفه درخور توجه برای مدیریت باشد. اگر شرایط به‌سرعت در حال تغییر هستند، ممکن است نیاز باشد که ارزیابی مدیریت به‌طور متناوب در طول تاریخ انتشار صورتهای مالی مربوط، به‌روزرسانی شود.

منبع:

• Guide to Going Concern Assessments, BDO.com, April 2020

واحد تجاری برای تداوم فعالیت ایجاد می‌کنند.

- ارزیابی مدیریت از اهمیت آن شرایط یا رویدادهای در ارتباط با توانایی واحد تجاری برای عمل به تعهدهای خود.
- برنامه‌های مدیریت که با هدف کاهش شرایط یا رویدادهایی طرح‌ریزی شده‌اند که درباره توانایی واحد تجاری برای تداوم فعالیت شک اساسی ایجاد می‌کنند.

شک اساسی ایجاد شده اما با برنامه‌های مدیریت کاهش یافته است (شک اساسی کاهش یافت)

اگر پس از در نظر گرفتن برنامه‌های مدیریت، شک اساسی درباره توانایی واحد تجاری برای تداوم فعالیت کاهش یابد، واحد تجاری ملزم است اطلاعاتی را افشا کند که استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی را در درک موارد زیر کمک کند:

- شرایط یا رویدادهای اصلی که شک اساسی درباره توانایی واحد تجاری برای تداوم فعالیت ایجاد می‌کنند (قبل از در نظر گرفتن برنامه‌های مدیریت).
- ارزیابی مدیریت از اهمیت آن شرایط یا رویدادهای مربوط به توانایی واحد تجاری برای عمل به تعهدهایش.
- برنامه‌های مدیریت که شک اساسی درباره توانایی واحد تجاری برای تداوم فعالیت را کاهش دادند.

الزامهای جاری افشا

واحد تجاری باید موارد افشای مربوط به نااطمینانی درباره توانایی واحد برای تداوم فعالیت را در یادداشت‌های همراه صورتهای مالی در دوره‌های سالانه و میان‌دوره بگنجانند، تا زمانی که شرایط و رویدادهایی که باعث نااطمینانی هستند، رفع شوند. از آنجا که شرایط و رویدادهای ایجادکننده نااطمینانی و برنامه‌های مدیریت برای کاهش آنها در طول زمان تغییر می‌کنند، موارد افشا نیز باید تغییر کنند تا به‌روزترین اطلاعات را در اختیار استفاده‌کنندگان بگذارند، از جمله اطلاعات درباره چگونگی رفع نااطمینانی.

کنترل داخلی بر گزارشگری مالی

مدیریت باید ارزیابی کند که آیا فرایندها و کنترلهای داخلی